

ÉPÍTÉSZETI SZEMLE

SZERKESZTI: BOBULA JÁNOS.

ELŐFIZETÉS:

Egész évre 8 frt. — Félévre 4 frt. — Negyedévre 2 frt.

SZERKESZTŐSÉG: BUDAPEST, VII., SZÖVETSÉG-U. 45.

hová a kéziratok és az előfizetések küldendők.

Kéziratokat vissza nem küldünk.

— $\frac{1}{2}$ — Megjelen havonta 2-szer. — $\frac{1}{2}$ —

* Hirdetések felvételnek SZIGETHI EMIL kiadóhivatalában: *
VII., ÓVODA-UTCA 27.

ÉPÍTÉSI TÖRVÉNY.

√x. Az építészeti és az építési ügy rendezetlen volta nálunk nemcsak károsítja, de egyenesen veszélyezteti az építészek és az építőmesterek hivatásuk teljesítését, mert működésüket semmiféle törvény nem szabályozza, nem védi, nem oltalmazza.

Az építészek és az építőmesterek működése ki van szolgáltatva nálunk az egyes hivatott és hivatatlan emberek önkényének, szeszélyének.

Megszoktuk már, nemcsak hogy oltalmat, hanem még igazságszolgáltatást, nemcsak nem kereshetünk, de nem is reménylhetünk az építészeti és az építési ügyeknél. Ennek folytán a rendezetlen viszonyokból keletkező tetemes károk és veszteségek árát nemcsak az építészek és az építőmesterek adják meg, hanem az épített közönség is.

Törvény hiányában fokozza még a zürzavart és az anarchiát az egyes bíróságok tökéletes tájékozatlansága is az építészeti és az építési ügyeknél.

Ennek a zürzavarnak koronáját tette fel a legfőbb bíróságunk, a kúriának, legutóbbi időben, az építési szerencsétlenségek ügyében hozott határozata, a mely nemcsak bámulatba ejtette a szakköröket, hanem, e magas testület tájékozatlansága valóságos indignációt idézett elő annyira, hogy ezen határozata folytán tárgyalások vezettettek be egy indokolt felszólalás céljából.

Igen sokszor szomorúan tapasztalunk kellett a kúria helytelen indokolásait az építészeti és az építési ügyekben hozott határozatainál; de e helytelenség ellen felszólalni nem lehetvén, — legfeljebb az öreg istenhez, — ez pedig elérhetetlenül magasan rezideál felettünk, — tűrni kellett a kúria ilyen ítéleteit.

Mi ugyan nagyra becsüljük e magas testület minden egyes, érdemekben megőszült, vagy kiváló tehetségekkel megáldott tagját. De minden tiszteletünk mellett ki kell mondanunk azt az igazságot, hogy a kúria ítéletei az építészeti és az építési ügyekben a legnagyobb tájékozatlanságot árulják el.

Nem is lehet rossz néven venni, ha a hatvan évet meghaladó emberek, — a kik méltán megkívánják a jól kiérdemelt nyugalmat, — ha ők a technikai tudományokban, — melyekben lépést tartani manapság csak a kiváló szakemberek képesek — egészen járatlanok, tájékozatlanok... Mert hiszen ha csak a kiváló képességű szakemberek lehetnek a mai rohamos lépésekkel haladó technikai tudományok és technikai előhaladások közepette azon helyzetben, hogy a szakkérdésekben tisztán és helyesen ítélkezzenek, hogy lehet akkor a tájékozottságot kívánni olyanoktól, a kiknek nem volt módjukban, — de nem is hivatásuk — soha ezeket a szakkérdéseket és szakmabeli ügyeket, a kár csak távolról is, ismerni?

Ez lehetetlen.

És ezt a lehetetlenséget nálunk kívánják és állami hatalom őrve alatt akarják a gondolkozó polgárokra reáerőszerkolni.

Ez az eljárás — legkevesebbet mondunk — elégedetlenséget szül...

A kúria legutóbbi határozata, melyet az építési ügyekben hozott, világos bizonylatul szolgál erre.

Az eset következő:

Egy szerencsétlenül járt kőműves-tanoncnak a kúria havi élethossziglani tizenkét forint járadékot ítelt meg vállalkozója részéről; mert — mondja a kúria-

az alperesnek, mint munkaadó építész-vállalkozónak felelősége nem szűnt meg az által, hogy alperes az állványok és följárók fölláttatását a munkavezető pallérra bízta, mivel nagyobb építkezéseknél a munka csak okleveles mérnökre (?) bízható. A pallér is (!) felelőséggel tartozik, de a jelen esetben a fölperes a pallérral 40 forintban (!) kiegyezett (!)

Ezt az ítéletet először a nyitrai királyi törvényszék hozta meg, melyet azután a pozsonyi kir. ítélőtábla és végül a kúria helybenhagyta.

«Építész-vállalkozó», «munkavezető», «pallér», «okleveles mérnök», — ez mind össze-vissza szerepel a nélkül, hogy saját körének tevékenységében ítéltenék meg... «A menyinyiben pedig a vállalkozó a megkívántatott minősítvénynyel nem bír (a mit nálunk nagy bölcsen megengednek), vagy a munka vezetésében akadályozva van, (!) tartozik okleveles helyttest alkalmazni.»

Ezen salamoni ítélet szerint tehát kellene minden épületen okleveles pallért alkalmazni, de mivel ilyen nem létezik, — mit cselekedjen a szegény halandó, a magas, megdönthetetlen ítélettel szemben?! — —

Ilyen ítéletek a legnagyobb támaszai és terjesztői a szocializmus és az anarchia tanainak, — mikor a legbékésebb polgár védtelenül látja magát az ilyen ítéletekkel szemben.

A mikor az emberek az ilyen ítéletekből maguk, saját szemeikkel kiolvassák a helytelen, a valótlan indokolásokat, melyek sanyarúan összekaparított holmijukat veszélyeztetik, sőt melyek sokszor egész családokat koldusbotra visznek, — ekkor keletkezik az emberekben nemcsak az ellenszenv, hanem a véghetetlen, mindenre képes düh a mai társadalom s ennek rendje ellen, a mely társadalom az ilyen ítéleteket nemcsak eltűri, de még «a király nevében» hirdeti is.

Ha a mai társadalom fenn akarja magát, bizonyos reformok mellett tartani, akkor «a király nevében» nem szabad semmi olyant hirdetni, a mi tévedés lehet, a mi esetleg valótlanság. A király nevében csak megdönthetetlen igazságokat szabad hirdetni, mert csak így van már manapság jogosult alapja a mai társadalmi rendnek.

A mai társadalmi rend igaz hívének kérni, követelni kötelessége, hogy

«a király nevében» az esetleg helytelen, téves ítéletek ne hozassanak meg, mert az ilyen ítéletek szülik a mai társadalmi rend ellenségeit. — Már pedig maga az a körülmény, hogy a sok aljárásbíró által «a király nevében» naponta halomszámra, nagykönnyen hozott ítéleteket, mint helyteleneket, meg lehet felebbezni, magában foglalja azt a feltevést, hogy az ítélet helytelen lehet. — Minek tehát az ilyen ítéleteket «a király nevében» hirdetni? Hisz a mi társadalmi rendünk megköveteli, hogy «a király személye szent és sérthetetlen» legyen! Nem volna tehát szabad a mi társadalmi rendünk érdekében, a mi szentségünket és a mi sérthetlenségünket a megtámadható ítéleteknél használni, mert épen ez által mi magunk ostromoljuk, romboljuk saját társadalmi rendünket, mivel «a király nevében» hozott ítéleteket megtámadhatóknak tartjuk, így adván igen sok gondolkozó embernek alkalmat arra, hogy hitét veszítse a mai társadalmi rend helyes irányzatában s ennek jó kezelésében.

Inkább el kell törölni ezt a formát és minden bíró ítéljen a maga emberi, gyarló esze szerint, de a király szent és sérthetetlen voltát ne használhassa a helytelen és támadni megengedett ítéleteknél. Feltehető, hogy az ítéletek rigorózusabbak lesznek, ha meghozataluknál a megtámadhatatlan király nem fog támaszul szolgálni a megtámadható ítéleteknek...

Felülről kell elkezdni védeni a mi társadalmi rendünket, nem pedig alólról azoknál a szegény ördögöknél, a kik vagy nem bírnak semmit keresni a mi társadalmi rendünk mellett, vagy helytelen kezelésünkönél, ítélkezésünkönél tönkre mennek; családjuk — melyet a mi társadalmunknak tisztességgel, becsülettel nevelni, fentartani a karták, — földönfutóvá lesz és nincs mit veszítenie.

És itt első sorban a bíróságoknál kell megkezdeni a messzi menő, mély és gyökeres átalakítások keresztülvitelét. Eltekintve a társadalmi problémák megoldásától, már a mindennapi kenyérkeresetünk miatt is kell ezt megtenni, mert hiszen a külföldi tőkék mindennap a füleinkbe zúgják, hogy bíróságaink miatt nem helyezkedhetnek nálunk; pedig ezekre a tőkésre nagy szükség lenne, mert mi tőkészegény, koldus-állam vagyunk, mint minden agrikul-állam.

Tudjuk mi jól, hogy bíróságainknak is nagy bajuk van azáltal, hogy vagy egyáltalán nincs törvényünk, vagy ha van, hogy az nem megfelelő és végül, hogy sok esetben nem a törvény hiányában keresendő a hiba, hanem az emberekben, a kik azt kezelik. Így pl. az adóknál és az illetékeknél a kezelő tisztviselők, ha a törvény az adófizetőt védi, akkor mindig annak ellenkező paragrafusát találják a pénzügyi rendeletekben és utasításokban, a melyeket senki sem ismer. — Az egyetemlegességet ott alkalmazzák, a hol akarják és azután fellebbezhet az illető! nem segít rajta a közigazgatási bíróság sem, — a mely bíróság arra volna hivatott, hogy ne a paragrafusokat fűrkészsze, hanem hogy az ügy igazságát derítse ki s ennek adjon helyet; — mert ez a bíróság is rendesen a «pénzügyi igazgatóság határozatát helybenhagyja». A pénzügyi igazgatóságnál pedig olyan dolgok is történnek, hogy valaki beadja fellebbezését, azt aznap nem iktatják be, hanem másnap, s akkor azon az alapon, hogy elkésve adta be, kérelmével elutasítják. Ha valakinek pedig visszakövetelni való pénze van, a mi helytelenül szedetett be nála, azt kikapni teljes lehetetlen. Vagy valakinek lefoglalják a holmiját, licitálják és olyan követelést szednek be, a melyet négy év múlva kénytelenek leírásba hozni, mint helytelent! De azért az illetőt már tönkretették.

Ezek mind a gyakorlati életben előfordult tények és az ilyen tények a legnagyobb ellenségei a mai társadalmi rendnek...

Mindezekon a dolgokon igyekezzenek a mai társadalmi rend vezetői és kezelői segíteni szükséges törvények meghozatala, a meglévők javítása és azután azok

helyes alkalmazása és kezelése által. Ilyen a régen hangoztatott építési törvény meghozatala is, mely bizonyára körülvonálná az egyes ténykedők felelőségét, de mindenesetre ismételné azt az örök igazságot, hogy minden ember csak a saját tetteért lehet felelős s akkor a bíróságok óvakodnának a felelőséget beosztani akarni az «építész-vállalkozó», az «okleveles mérnök», a «munkavezető pallér», «műépítész» és hasonló csodabogarak közt és nem lehetne a szabatosan körülírt hatáskört ignorálni; nem lehetne megengedni, hogy valaki azért nem tartozik már felelőséggel, mert negyven forinttal kiegyezett! Vagy nem lehetne az építési törvény mellett olyan helytelen ítéleteket hallani, a minőket az aljárásbírák «a király nevében» hirdetnek, hogy a tervező építész, a ki mint az építettő megbízottja jár el és eszközli a megrendeléseket, ő (a tervező építész) köteles azokat megfizetni. Ez így komolyan «a király nevében» ítéltetett és az illető tervező építészen be is hajtatott a megítélt összeg, «különbeni végrehajtás», licitálás, tönkretevés és talán még felakasztás terhe alatt is.

Hát bizony az ilyen ítéleteken a legbékésebb, hallgatni tanult polgár is már felháborodik és szidja a társadalmi rendet az ilyen ítéletek miatt.

Noha más téren is, kivált az adóügyeknél, azonban különösen az építési ügyeknél történik a legtöbb helytelenség, melyet a sok ügyvéd furfangja még tetőzi és hatalmasan elősegíti ostromolni és tönkre tenni a mai társadalmi rendet.

Mint a mai társadalmi rend őrei és valódi hívei követeljük az építési törvény megalkotását, mert ennek hiányában a helytelen ítéletek képesek tönkre tenni a társadalmat.

ATZÉL BÉLA BÁRÓ

a «Budapesti Ujságírók Egyesület»-ében elmondotta véleményét az ERZSÉBET királyné szobráról. Készséggel közöljük mi is ezt a véleményét, — noha nem értünk egyet vele, — mert óhajtjuk, hogy minél többen közöljék nézeteiket a királyné szobráról, mely az egész nemzet szobra lesz. De azért is közöljük a rokonszenves báró véleményét, mert melegen méltá-

nyoljuk az ő nemes érdeklődését mindenért, a mi szép és jó.

Valóban nemes célzattal kezdeményezte ATZÉL báró a «Park-klub» létesítését, ámbar talán mindenben ez a klub nem olyan, mint a minőnek ő azt eredetileg kontemplálta. Nemes intenciója volt akkor is, midőn áldozatok árán angol butorokat hozatott és mi tökéletesen meg

vagyunk győződve arról, hogy távol állott tőle az, hogy ezáltal károsítani akarta volna a magyar iparosokat, a mint az megtörtént. Ő ellenkezőleg mintákkal akart szolgálni a magyar iparosoknak, tehát nemes intenciók vezették.

Ugyanilyen nemes intencióktól vezéreltetve, mondja el most véleményét a királyné szobráról is, a mit mi elismeréssel honorálunk.

ATZÉL báró a királyné szobrát a városligeti köröndben óhajtaná felállítani. Az ő kívánsága szerint gyönyörű széles avenuevé változott fasor vezetne a köröndig, mely a párisi Monceau-park mintájára hullámosan (?) emelkedne annyira, hogy a mostani szökőkút lenne a körönd legmagasabb pontja és egy ott elhelyezett emlékműnek már messziről szembeötlőnek kellene lenni. A hullámos (?) emelkedést odahozatott földdel lehetne elérni. A körönd közepére, mint a legmagasabb pontra, jönne az emlékmű: Walhallaszerű klasszikus templom, olyan, a milyent Hellas népe emelt azoknak, a kiket dicsőíteni akart. Szép görögstíliú oszlopokon nyugvó mennyezet, mely alatt fehér karrarai márványból készült talapzaton a királyné mellszobra állana; korona, ékszer és az uralkodó szimbolumok nélkül. Ugy, a mint élt, egyszerű lemondásban. Mi az asszonyt örökítjük meg, de emelünk királynőhöz illő emlékművet. A padlózat a legdrágább mozaikból volna kirakva és azon egyes jeleneteket (például a királyné DEÁK ravatalánál stb.) lehetne megörökíteni. A korona a szobor talapzatán lenne és a korona alá jutna a fölírás: ERZSÉBET királyné.

A nemzet szeretete emelje a szobrot annak a királynénak, a ki egy nemzetet szeretett. A szabadban kell állani annak a szobrának, a ki ábrándos lelkének egész hevével csüggött a szabad természetben. A ki gyűlölte a pompát, a fényt, ragyogást, annak nem cifra oroszlanokkal és griffekkel ékeskedő szobor kell. Ő maga mondta a braunschweigi herceg genfi szobrára, hogy csunya és boldogtalannak érezné magát, ha neki valaha ilyen emelnének. Rajongó lelkének és fenkölt szellemének megfelelő szobrot csak Hellas népének klasszikus stílusában lehet emelni. Kerülni kell a szobornak modern öltözékben való ábrázolását.

Magyar díszruhában, fején a koronával ábrázolva pedig nem fejezné ki azt, a mit mi akarunk, hogy kifejezzon. A politikában

nem játszott szerepet, az udvar fénye és szertartása feszélyezte, a magasabb udvari köröket nem szerette, sőt Bécset ki nem állhatta. Nem is nevezték őt a császárvárosban másképp, mint: die ungarische Liesel. Ha tehát a szobor őt mint uralkodónőt ábrázolja, úgy az nem lesz jellemző. Legyen tehát szobra olyan, mint a milyen ő volt életében, lemondó szerető, és nemes egyszerűségében fenséges nő.*)

ERZSÉBET királynét jellemezte a nemes egyszerűség és a szabad természet iránt érzett lángoló szeretete; oda építsük tehát emlékét a szabad természet ölébe, virágok és fák közé, a melyeket gondos emberi kéz fog mindig ápolni, hogy örök tavasz legyen szobrának kerete. RAABE képe után, mint a ki legjobban találta el a királynét, lehetne a szobrot mintázni. Az internacionális pályázathirdetést mellőzni kell. Készítse el ezt a szobrot magyar szobrász, de a földolog, hogy ne halogassuk sokáig. Ha hozzálátunk a munkához, másfél év alatt állhat is az emlékmű.

Akár mennyire is szeretjük ATZÉL bárót, de e véleményével nem érthetünk egyet és az ő szeretetreméltósága minket nem ragad el annyira, mint az előadásán lévő hallgatóit. De különben ezek is, dacára a báró szeretetreméltóságának, kimondották, hogy a mellszobor nem lesz jó, — a szobornak «oly helyen kell lenni, a hol zaj meg sem környékezi» stb.

Megengedjük, hogy a «Park-klub» sokat nyerne azáltal, ha a királyné szobra a városligeti köröndben lenne felállítva; de a cél nem az, hogy e szobor stafáznak szolgáljon, hogy vásári zajongók közt legyen, — mert ezáltal az az eszme, a melyet képviselni lesz hivatva, megprofanizáltatnék; hanem a cél az, hogy e szobor láttára ihletes és hálás emlékezetünkbe jusson ERZSÉBET — a magyar királyné — melynek szobrot a magyar nép mint szeretett királynéjának emelt...

Már maga a városligeti körönd területe oly kicsiny, hogy arra egy Walhallaszerű, görög stíliú oszlopos és klasszikus — s tegyük még hozzá: monumentális (a minőnek kell, hogy legyen) templomot építeni a lehetetlenségek közé tartozik. A városligeti köröndben sem elegendő terület, sem a szükséges terület-magasság, sem pedig a kellő háttér egy görög

*) Hát miért nem lehetne ilyen a magyar ruhában?!

stílű, klasszikus templom építésére nincs meg. Mert egy ilyen műemlékhez a szükséges terület magasságát «hullámos» emelkedéssel, az odahozatott pár száz fuvar földdel elérni nem lehet. Háttere pedig mi legyen? a vásári zajongással telt iparcsarnok? vagy a mulatozó «Park-klub»? vagy a köröskörül trombitáló vendéglők? vagy pedig a víg muzsikaszó mellett futkosó korcsolyázók ezrei? Ilyen hátteret az ERZSÉBET királyné műemlékének adni nem szabad. — Már pedig ezt a hát-, sőt még oldalteret semmiféle fasor, semmiféle gesztenyefák, vagy virágok a városligeti köröndben el nem takarhatják.

Mindehhez képzeljük még tovább azt, hogy a városliget mindig, még akkor is, ha az egy nagy városi parkká fog átalakulni, — mindig a nagy embertömegek gyűlhelye lesz, — a hova az emberek ezrei szórakozni fognak járni, kocsizni, lovagolni, gyűlésezni, felvonulásokat rendezni vörös zászlók alatt, — és ha a társadalmi rend más útra nem tereltetik, akkor a királyné szobra, ha kőből nem lenne, végig hallgathatná a földosztó anarchisták bombasztikus kifakadásait.

Ez legyen az «az örök tavaszú kerete a királyné szobrának»? Ez legyen minden nap környezete annak a műemléknek, melyet a magyar nemzet emeltet «az ábrándos léleknek, életében a magát kereső, lemondó, szerető és nemes egyszerűségében fenséges nőnek»?!

Bizony ez nem méltó keret, nem helyes környezet!

A kinek szive van a nemes emlékek iránt és a ki a művészetet alapjában képes átérezni, az a királyné szobrát sem ilyen keretbe, sem ilyen környezet közé nem fogja felállítani.

Méltóságteljesebb s egyúttal már egymagában is monumentálisabb hely nincs, mint — a hogy azt már mult füzetünkben kifejtettük — a Gellérthegy.

A Gellérthegynek magának is meg van már a monumentalitása; meg van a fokozatos és fenséges háttere, kellő magassága egy görög stílű szentély létesítésére, a hol a nagy nemzeti Pantheon előtt méltó, nyugodt helye lehetne ennek a nemzeti műemléknek, melyben a királyné szobra illatos fák és virágok között szeretett magányban és mégis mindenki által látható, áldó alakban, de senkitől meg nem bántható és távol a vásári zajtól,

poetikus helyen a Duna felett, — a főváros és az ország védőasszonyaként örködve felettünk.

A mint a helyre nézve nem értünk egyet ATZÉL báróval, ép oly készséggel elfogadjuk az építkezésre vonatkozó nézetet, hogy a királyné műemléke egy Walhallaszerű görög stílű oszlopos és klasszikus, monumentális szentély legyen. Csak ilyen műemlék felelhet meg a nemzet megnyilatkozásának és a szeretett királyné emlékének. De már arra nem adjuk szavazatunkat, hogy a szentélyben «legyenek a padozatok a legdrágább mozaikból kirakva, pl. a királyné DEÁK ravatalánál stb.» Ez a barbarizmus, hogy a királyné, a DEÁK előábrázolt fején, képén, mellén tapossunk, még kiállhatatlanabb, mint ha a szőnyegeken az emberek és az állatok fején taposodunk, — és semmiesetre sem vall művészi ihletésre, hanem a régi barbár világra emlékeztet.

Ép úgy nem tudjuk helyeselni, hogy a királyné szobra mellszobor legyen és hogy a királyné ne legyen magyar ruhában, hanem csak amolyan «ungarische Liesel» kosztümben. A mellszobort kicsinyesnek tartjuk és legfeljebb a «Park-klub» előtt foglalhat helyet az ilyen szobor.

Hogy pedig magyar ruhában kell a szobor-alaknak lenni, az kizár minden kételyt, mert a magyar nemzet a magyar királynéjának szeretet jeléül emeli a műemléket, nem pedig a bécsiek «ungarische Liesel»-jének. Ehhez tehát szó nem férhet! A szobor-alaknak igenis magyar ruhában kell lenni minden kétséget kizáró módon, mert különben jellemzését elveszítené.

Végül még megjegyezzük, hogy nem szabad az ügygyel sietni; van erre idő elég; miért is kellene ennek a műemléknek másfél év alatt készen lenni? Hisz ilyen rövid idő alatt még a jó tervezet sem lehet készen, hacsak cirkusz-csoportozatot nem akarunk megrendelni valamely «magyar» szobrásznál. Az ilyen munkálat pályázatára elvitázhatatlan joga van minden magyar építésznek, szobrásznak és festőnek. — Nem szabad holmi sietettségekkel senkit kizárni e nagy nemzeti mű pályázatából. Egy esztendőbe kerül, a míg egy jó program összeállítatik. Azután legalább két évet kell a pályázatra engedni s így másfél év alatt akarni az egész művet a «köz-

forgalomnak a városligetben» átadni, még akkor is lehetetlen, ha vásári munkát akarnánk megrendelni.

Szívesen honoráltuk ATZÉL báró nemes intencióit és joggal elvárhatjuk,

hogy ő is méltányolni fogja a mi nézetünket.

Türelemmel, kitartással jót, szépet alkothatunk; — elhamarkodással csak torzképek jöhetnek napvilágra.

HÁZELTOLÁSOK.

Irta: B. T.

Megemlékeztünk HORVÁTH GYULA honfitársunk, csikágói építész ajánlatáról, melyet a belvárosi templom eltolatására akar tenni. HORVÁTH kartársunk újabban érdekes adatokat bocsátott rendelkezésünkre, melyekből a következőket tartjuk érdekeseeknek a nagy közönség előtt feltárni és egyúttal óhajtjuk, hogy az illetékes közegek komoly megfontolás tárgyává tegyék HORVÁTH úr eszméit s adjanak alkalmat arra, hogy azokat bebizonyíthassa. Ime itt van a Tafler-ház, mely szemetsértően és forgalomzavaróan áll ki a Kerepesi-útból. S ha ezen be lesz bizonyítva a házeltolások célszerűsége, mennyi pénz és idő lesz megtakarítható a belváros rendezésénél.

Minden előítéletől ment és józan gondolkozású ember — mondja HORVÁTH kartársunk — kénytelen beismerni a házeltolások nagy előnyeit utcarendezéseknél és én meg vagyok arról győződve, hogy a házfelemelések és eltolások amerikai rendszere a kontinens összes mérnökeinek és tudósainak érdeklődését Budapest felé fordítaná; azonkívül pedig nagy mértékben hasznára válnék úgy a konzervatív, mint az újítástól nem irtózó adófizető polgároknak.

Tudomással bírok arról is, hogy nagyon kívánatos, sőt szükséges lenne kiszélesíteni a Soroksári-utcát, azon célból, hogy a nagy kereskedelmi forgalmat megkönnyebbitse. De a rengeteg költségek folytán, melyekbe e terv keresztülvitele kerülne, kénytelenek voltak lemondani erről. Mily könnyű és aránylag olcsó volna az utca egyik felét egyszerűen beljebb tolni, az úgyszólván értéketlen (?) hátsó udvarokba, a bennlakók legkisebb megzavarása nélkül.

Válaszul azon kételyekre, melyeket úgy az önök lapja, valamint az önök közlése után néhány budapesti lap felvetett, a következőket jelenthetem ki: Nem szükséges, hogy az eltolatandó ház vasszer-

kezetű legyen; ellenkezőleg sokkal könnyebb és jóval olcsóbb is egy téglából vagy kőből készült szerkezetet eltolni, miután távolról sem kerül annyi munkába és fáradságba a kő- vagy téglapépület falait kibontani, alátámasztani és felemelni, mint kivágni az összekötő szögecsket és kicsatolni egy modern vasépítmény vázát. Házeltolásnál az egyedüli komoly kérdés csak az: jó karban van-e a kérdéses épület? tekintet nélkül az anyagra, a melyből az fel van építve.

Általános véleménye az itteni összes házeltoló cégeknek az, hogy a budapesti belvárosi templom minden veszély és nagy költség kikerülésével felemelhető, megfordítható és eltolható a szomszédos telek akármelyikére, a falak legkisebb sérülése és hajlása nélkül.

Nemrégén volt egy esetünk, midőn a New-York-Life-Insurance-Company Monroe és La-Sall-utcák sarkán lévő tizenkét emeletes csikágói épületének fedelét felemeltük a célból, hogy alája egy új emeletet építsünk, mely az épületet egyenlő magasságúvá teszi a mellette lévő tizenhárom emeletes felhőkarcolóval.

A házeltolás tudománya mai nap már annyira előrehaladott, hogy szakértők állítása szerint nincs olyan, az utóbbi időkben épült ház, mely ne volna sikeresen felemelhető, ha csak helylyel-közzel a költség nem képez akadályt.

A házeltolásoknál igen érdekes és új-nemű, példáját mutatták be legutóbb Chikágóban, midőn egy gabona-elevátort 284 láb fronttal, 60 láb mélység és 128 láb magassággal, körülbelül 12.000 tonna súlylyal, 16 láb magasra felemelték.

Felemlítem még, hogy egy egész város Minnesotta államban, névszerint Evelett, legközelebb el lesz tolvá. Ebből kifolyólag azt kívánom, hogy honfi-

társaink és a hivatalos közegek tegyék túl magukat azon az előítéleten és kételkedésen, melylyel mindent, a mi amerikai eredetű, fogadnak s ekkor, azt hiszem, könnyen meg lesznek győzhetőek a felől, hogy úgy a budapesti belvárosi templom, valamint a Dréher-ház egész biztonságossággal és sokkal kevesebb költséggel lesz eltolható, mint a már tervbe vett lerombolás és újraépítés.

Ha a hivatalos közegek csak egy alkal-

úttal igen nagy és messze kiható közgazdasági kérdés is. De hiába, a mi közönségünket, a mely ilyen munkát még nem látott, csak gyakorlati példával lehet meggyőzni.

Azonban azt is óhajtjuk, hogy HORVÁTH kartársunk, a ki ez ügyben fővárosunkat valószínűleg a legközelebbi időben felkeresi a célból, hogy itt a hivatott közegekkel tárgyalásokba bocsátkozzék, — a szükséges jóindulattal találkozzon azok

A MUELLER-FÉLE GABONA-ELEVATOR FELEMELÉSE ÉS ELTOLÁSA CHICAGÓBAN.

mat nyújtanak, hogy ajánlatomat bebizonyítsam, úgy nagy örömmel fogom a jövőben szeretett hazámnak szolgálataimat felajánlani

Igy szól HORVÁTH kartársunk és igyekszik a nagy közönséget tervének megnyerni. Mi annál inkább nyújtunk neki segédkezet ebben, mert óhajtjuk meggyőzni gyakorlati kivitellel a mi közönségünket a házeltolások lehetőségéről, mely egy-

részéről, a kiket az ügy meg fogja illetni. — És ha ezt a jóindulatot meg fogja találni, akkor fáradságos utazása kárba nem fog veszni, s nekünk nemsokára lesz alkalmunk házeltolást végre Budapesten is látni annál inkább, mert HORVÁTH kartársunknak, mint értesülünk, az ehhez szükséges amerikai pénztökéék rendelkezésre állanak, a melyek a biztos sikerért óvadékuul szolgálnak.

A NEMZET SZOBRA.*)

(M.) Az bizonyos, hogy sem a parlament, sem a kormány mint ilyen semmiféle áldozatot nem hozott az ERZSÉBET királyné emlékére felállítandó szoborra és mégis most vindikálja magának ez a parlament és ez a kormány, hogy a bíráló bizottságot majd ő állítja össze országgyűlési képviselőkből és nagy urakból; a szakemberek részéről is hármát fog kegyelemből bevenni ebbe a bizottságba. Úgy kell ennek a birkatürelmű és csak antisambrálni tudó művészvilágnak! helyesen teszik, ha oldalba rúgják — mert nincs önérzet benne...

A nevezett lap a kormányt okolja, mi pedig egyesegyedül a magyar művészeket, mert nem törődnek magukkal... De azért mint jellemző megnyilatkozást, közöljük a művészetről szóló tételeket.

Ha van a kulturának nálunk vérig sanyargatott mostohagyermeké, úgy a magyar művészet az. Mit csinált vele az a hatalom, a melyet drága polcán azért fizet a nép, hogy őrkdjék, fejlesztőleg hasson, pártfogolja a nemzeti kulturát. Semmit, — válaszol a szélső optimista. — Ennél is rosszabbat, — válaszolunk mi. A magyar művészet eddigi külső története, főképp az utóbbi időkben, tisztán panama. Gondoljunk csak vissza azokra az emlékművekre, a melyek a millennium alkalmával az ország pénzén lőnek megrendelve. Ezek azonban egyes dolgok s az elfecsérelt százazrekről immár számoljanak le lelkiismeretükkel azok, a kik ez ügynek közreműködői voltak. Az egyes esetekből azonban kiolvassuk, hogy a kormány és a parlament rendszeresen tönkreteszi azt, a mit művészetnek nevezünk. Tíz év óta küzd a sajtó,**) küzdenek a művészek

az ellen az abderitizmus ellen, az ellen az erkölcstelenség ellen, a mely az állam és a művészet relációiban nyilvánul. Hiába. Művészi tehetségeink zsengein kezdik a gyilkos műveletet. Európában sehol nincsenek oly százalmasan rosszul és készakarattal rosszul vezetett művésziskolák, mint nálunk.¹⁾ Sehol a világon nem követett el művészeti fórum annyi igazságtalanságot, mint nálunk a kormány és annak képzőművészeti tanácsa.²⁾ Szóvá tették ezt írásban százszor is, ezerszer is. Rá sem hederítettek. Szóvá tették a parlamentben. Ki törődött vele? Senki.

Magára a szoborbíró bizottság megalkotására és a szobor kivitelére osztjuk teljesen azt a nézetet, hogy a szobron dolgozzanak tizen, huszan — ahányan vannak. Lássuk sorra mind, ki minő mesterművet bír magából kiteremteni. Ha nem üt be előszörre, ám jöjjön a második próba, a tizedik, a századik. Van idő, hisz a szobor számára az örökkévalóság kapui állnak nyitva. Ne bíráljon laikus ész és klikk-ember. Hívjuk meg a külföld legelső kitünőségeit, ítéljenek ők. Ne avatkozzék ebbe a heroikus stílus munkába más, csak az, a kit arra teremtett a természet.

És ez, ha mind így lenne is, ha a mi művészeink az irónt, a vésőt és az ecsetet vennék kezeikbe és ne akarnák lábaikkal művészeti alkotásokat csinálni — antisambrozás által...

Nem azt kell szidni, a ki előtt hajlongnak az emberek, — hanem szidni kell a hajlongókat, a kik művészeti szolgálatok helyett koldus-tarisznyákkal járnak a befolyásos urak eiőszobáiban.

*) E cím alatt ir vezércikket a kitünően szerkesztett «Budapesti Napló» politikai napilap, melyből egyes részleteket, melyek a művészetre vonatkoznak, idézzük azért, mert a nézeteinkkel egy és ugyanazok.

***) Küzdeni küzd, de keveset és gyönggefegyverekkel.

A SZERK.

¹⁾ Az már igaz! De mit is lehet várni oly «művészek» vezetésétől, mint a minő KELETI GUSZTÁV?

²⁾ Itt is KELETI viszi a nagy szót. Ez a nagy tanács, mely már régen megérett a lenyakazásra!

A SZERK.

VÁROSELTOLÁS.

Vonatkozással a «Házeltolások» című cikkünkre, közöljük a következőket, az «Architecture and Building» az Egyesült-Államok legelső építészeti lapja után: «Duluth-ból (Minnesota) érkezik a hír, hogy Evelett városa úgy a mint van, üzletekkel, lakóházakkal, hoteljeivel és összes egyéb épületeivel együtt, már a legközelebbi jövőben el lesz tolvá. A 2500 lakossal bíró bányaváros a Mesaba Rangeon fekszik, körülbelül ötven mértföldnyire Duluthtól.

Duluthi vállalkozók számítják most a költségvetést s így nemsokára Evelett város lakói aludni térhetnek egy heiyen, hogy a következő reggelen máshol ébredjenek fel.

Evelett körül van véve bányákkal. Nyugaton fekszik a Cloquet; — egészen a városig terjedve fekszik északon az Adams, egyike a földkerekség legnagyobb Bessemer bányáinak és délen van a nagy-szerű Fayal, Amerika egyik úgy minta-, mint legnagyobb bányája. A várost azért alapították e bányák szomszédságában, hogy otthont nyissanak az ott dolgozó bányászoknak és egy percig sem hitték, hogy ezen a területen érctelep feküdjék, mely gazdagságában felülmulja a szomszédos bányákat.

A Mesaba Range más részein szerzett tapasztalat arra tanította a telektulajdonosokat, hogy telekeladásnál tartsák fenn

maguknak a bányászati jogot. És így is cselekedtek.

Midőn a bányászok azt tapasztalták, hogy az ér a város felé halad, arra az eszmére jöttek, hogy a városban lévő üres telkeken és utcákon próbaásatásokat végezzenek, a midőn is gazdagságban a többi bányákat jóval felülmuló telepet találtak. A lakosok törték magukat a telkek után, de az utolsó évben senki sem volt képes telket venni, vagy házat építeni a városban.

A telek és háztulajdonosok pedig elhatározták végre, hogy viselik az eltolás költségeit, rendezik majd új helyen az utcákat és lakható állapotba helyezik az egész várost. Evelett új bányájával más hely lesz, mint ezelőtt volt és igen kevesen lesznek, a kik komoly ellenvetéssel lesznek az eltolás iránt. Az eltolás már az őszszel megtörténik és a télen már az emberek látni fogják az elszállított várost új helyén, a mint ez letekint a régi telepre, a hol egy új bánya teljes működésben lesz.»

Az amerikai hivatott szaklap eme közleménye elég bizonyosság arra, hogy a házeltolások nem tartoznak már mai nap a boszorkányságok közé és hogy ezt alkalmazhatni Budapesten is lehet, mi által sok költségtől és idővesztéstől óvatnék meg az adófizető polgárság.

Csak észszel kell cselekedni...

«PEST-SZENT-ISTVÁN».

Több ízben megemlékeztünk már a «Pest-Szent-István» családi házak egyesületéről, mely azt a valóban nemcsak nemes, de szükséges célt tűzte ki maga elé, hogy a főváros közvetlen közelében a polgári középosztályú emberek családjaik számára egészséges lakóházakat épített, valamely bank kölcsönének a segítségével.

Több mint másfél évig működtek az áldozatkész férfiak e cél elérésére; és mikor fáradságos és sok anyagi áldozattal járó munkájukkal oda jutott az ügyük, hogy a szép és üdvös eszme megvalósíttassék és az életben keresztülvitessék,

mikor már oda jutottak, hogy a kivitelt eszközöljék, — akkor a helyett, hogy az első kapavágást megtették volna, — régi magyar szokás szerint, — egymás között összeveszték és félretéve a célt, szenvedélyes kitérésüket követték.

Ez egyesület egyes tagjai, akár téves felfogásból, akár pedig önző célokból, négy hónap óta egyebet sem tettek, mint haszontalan gyűléseket tartottak, és még haszontalanabb kirohanásokat egymás ellen és beszédeket tartottak. A nagy, fárasztó munkával elért eredményeket épen azok (ez rendesen így szokott lenni) ve-

szélyeztették, a kik a kezdet nehéz munkáit hirtől sem ismerték, és a kik egy lagarast sem áldoztak az ügy érdekében.

Míg végre a hatóság is megsokalta ezt az aknamunkát, és a belügyminiszter ezen emberek ténykedését, főfelügyeleti jogánál fogva, megsemmisítette és megtiltotta. Mint jellemzőt felemlítjük, hogy egy ismert nyugtalan szociálista agitátor után indultak ez aknamunkában a magy. állami vasúti tisztviselői karból néhányan; a magyar állami gépgyár hivatalnokai, a kassa-oderbergi vasút, a posta és vámházi hivatalnokok soraiból is akadtak egyesek, a kik hamis jelszavak által elbódították magukat és tudva, nem tudva, rosszat cselekedtek.

A szociálista hamis tanok elvakítják az embereket és noha csak pusztá ígéretekből állanak, az emberek mégis — vágyakozva a könnyű megélhetés után — szeretnek rájuk hallgatni és ha sokszor hallják, hisznek is a botor ígéretekben, melyeket soha senki nem képes beváltani.

Ezen könnyű megélhetés vezethette GERSTER KÁLMÁN építész is, a ki gondolta, — elkábítva a szociálista ígéretektől, — hogy majd most ő könnyű szerivel elviheti más kollegája két évi fáradságos munkájának az eredményét.

De ezek az emberek hamarább értek fejükkel a falhoz, mintsem ők maguk gondolták, mert a belügyminiszter erélyes közbelépése véget vetett vakondos munkájuknak s így a «Pest Szt. István» családi házak felépítésének ügye, noha egy évi idővesztéssel, de mégis a régi kerékvágásba jött és mint minket értesítenek, megtétettek minden lépések arra nézve, hogy már most a bankkölcson véglegesen realizáltassék. Mint tovább értesítenek, az egyesület jogtanácsosául DR. GYÖRFFY GYULA, orsz. képviselőt választották, a ki

a kölcsönök véglegesítésével is megbízott. Legközelebb pedig az érdekeltek közgyűlést tartanak, a melyen tiszteletbeli elnököknek BEKSICS GUSZTÁV-ot és BENICZKY-BATTHYÁNY ILONA grófnőt akarják megválasztani. Ennek folytán HENTALLER LAJOS lenne az elnök, DR. MÜLLEK LAJOS és DÉRI GYULA pedig az egyesület alelnökei. Az igazgatóságnak a tagjai szintén olyanok, a kik tökéletes garanciát nyújtanak arra nézve, hogy az elnökséget támogatva és minden jogos igényt kielégítve, a kitűzött cél elérhetőségét soha szem elől téveszteni nem fogják, s épen ezért a szabályos és tisztesség útjáról le nem lépnek.

E neveknek köszöni az egyesület, hogy újabb időben, a hogy biztosítva lett, az aknázók áldatlan «működésének» a megsemmisítése, — számos és igen előkelő család telekélőjegyzéseket eszközöltetett a «Pest Szt. István»-on, a mit bizonyára helyesen is tesz, mert a telkek ára már néhány hatossal négyzetölenként emelkedett. De a környékbéli vidéken is a telkek árai nagyon emelkedtek annyira, hogy magában Cinkotafalván négyzetölét tényleg 3 frtjával veszik. A vasutak létesítése is nagyban hozzájárul ehhez a telekár emelkedéshez. Mátyásföldig már a kettős vágány le van rakva és az új vágány már a villamos üzemre kontemplálva. Könnyű és a mainál gyorsabb közlekedés tehát még a «Pest Szt. István» családi házak felépítése előtt meg lesz. Nagyon népes a közlekedés most is már, és ha a vasúttársaság azt akarná belátni, hogy a vasút teremti meg a közönségét, (így van ez, az egész világon) akkor már most is közlekedtethetne ezen a vonalon tízpercenként — ha már vasútja villamos üzemre lenne berendezve.

A VIVARINI-AK.

Velence művészetének történetében a VIVARINI-ak festő-család gyanánt szerepelnek. Közülök először ANTONIUS-szal találkozunk, ki a német JOHANNES DE ALEMANIÁ-val szövetkezve szerepelt, aztán később fivérével BARTHOLOMÄUS-szal, végül pedig ALOISIUS csatlakozott hozzájuk.

BARTHOLOMEO-nak önálló műve a velencei S. Andrea számára 1464-ben

festett MADONNA in trono-ja, mely jelenleg az akadémia gyűjteményében látható; hasonló tárgyú az 1465-ből való kép; 1473-ból származó a velencei S. Maria Formosa triptychon-ja a MADONNA DELLA MISERICORDIÁ-val. 1475-ben a paduai certosa számára festett egy trónoló MADONNÁ-t, a mely Londonba került.

Későbbi művei hovatovább kézművesség jellegét öltik magukra. Ilyen a bécsi Belvedere Szt. AMBRUS-a; a berlini Szt. György. Különbösen is az jellemzi, hogy rajza kemény, száraz, az alakok méretei hibásak, a jellemzés hiányával; azonban színei élénkek. Stílje legközelebb áll a MANTEGNÁ-éhoz.

Fivére, LUIGI vagy ALOVIXI nevezetes haladást tett a természetes fölfogás és kivitel terén, valamint a festői kezelésben, a melyre nézve GIOVANNI BELLINI és CARPACCIO befolyása félreismerhetetlen. 1464-ben a nevezett művészekkel Velencében a Scuola di S. Girolamo számára Szt. JEROMOS életéből vett jeleneteket ábrázolt, — a melyek azonban — sajnos — eltűntek. Ellenben a trevisoi S. Francesco számára festett oltárkép megvan az akadémia gyűjteményében, továbbá a berlini muzeum is bír tőle egy nagy képet. Mindkettőnek tárgya sokszor ismételt MADONNA, és a fölfogás és kivitel által következtetni enged a művész irányára és képességére, mely által fivérénél sokkal mélyebben sikerült behatolnia a természet formáiba. Alakjai a természet után vannak festve, az idealizmus mellőzésével. Mindazáltal ragaszkodik a szimmetria szigorú betartásához és kompozícióját piramis alakban csoportosítja. Azonban egyáltalán nem ura az alakításnak, modelljeit azon módon, a hogy az utcáról bevitte, meg is rajzolta. Draperiáiban a nagy masszákat és hosszú vonalakat érvényesíté. Színei gyöngék. A trón alján olvasható: «ALVVIXE VIVARINI P. MCCCCLXXX.»

Bragorában, a S. Giovanni-templomban van LUIGI-től 1498-ból egy föl-

támadás, a melyen szemmeláthatólag inkább a szépségre, mint az igazságra törekedett.

A berlini muzeumban levő két műve közül kiválik egyik az architektonikus nagyszerű csoportosítás által, mely a kupolás, nyílt árkádos loggiában nyer elhelyezést. E műben egyszersmind a velencei iskolának egyik jellemző sajátosságával találkozunk, mely az oltárkép motivjának elrendezésében a velencei templom magas építményű architektúrájához alkalmazta magát.

A mikép a szűk utcákba szorított velenceieket a tágas terek hiányáért a nagy templomok voltak hivatva kárpótolni, azonkép az ábrázolt szentek is fölül levegős térrel lettek ellátva, mi alkalmat szolgáltatott az építészeti- vagy tájképrészletek alkalmazására. A MADONNA a három lépcsővel ellátott magas trónon ül. Egyik lépcsőfokon két ingbe öltözött angyalfiú áll, egyik lanton, másik fuvolával zenélve. A gyermek meztelenül ül anyja ölén és a szigorúan szimmetrikus sorrendben beállított szenteknek áldást oszt. A mű rajza száraz; a formák szikarak és kemények; a hússzínek nem elég tiszták, a színezés különben erélyes. Az alakok szépség híján vannak, sőt kifejezésben az előbbieneknél is szegényebbek; a kivitel módja szabad, széles. Mindazáltal, — bár a mű részleteiben nem kedvező, — az összbenyomás a komoly, ünnepélyes fölfogás által jelentékeny. Az aláírás: AFOVIXE VIVARIN — évszám nélkül. Hasontárgyú műve van a bécsi Belvedere gyűjteményében.

Az általa megkezdett és halála után MARCO BASAITI által befejezett festmény a velencei Frori-templomban van.

VEGYESEK.

VIG OPERA ÉPÍTÉS. Egy konzorcium elhatározta, hogy a Városliget valamely alkalmas telkén ALPÁR IGNÁC építész tervei nyomán a berlini Kroll-színház mintájára nyári mulatóhelyiségekkel kapcsolatosan víg opera színházat épített. A belépő díj egy koronára van szabva, a melyért nemcsak a helyiségekbe, de a színházba is be lehet majd menni. ALPÁR építész a szükséges részletek tanulmá-

nyozása céljából Berlinben időzött és legközelebb elkészíti a terveket, hogy az új mulató már a jövő nyár folyamán átadható legyen rendeltetésének. Szerződés kötése céljából a közreműködő tagokkal már folynak a tárgyalások.

—
UJ CEMENT SALAKBÓL. A mesterséges, úgynevezett román- és portland-cement sok esetben nem használható. Ilyenkor

a puzzolana trass és szantorin nevű vulkanikus termékeket szokták mészszel keverve használni. E három említett anyaghoz hasonló a nagy olvasztó terméke: a salak. Ujabban ezt a salakot cementnek dolgozzák fel. A «Chemiker Zeitung» szerint jó cementet kapunk, ha a salakot hirtelen lehűtjük és az így nyert salakhomokot mészszel keverjük. A megőrölt terméket lemez alakúvá préseljük s izzó kemencében vörössé hevítjük. Ez a cement gyorsan köt s kitűnő szilárdságu. Ha azt akarjuk, hogy lassan kössön, meszet és új salakot kell hozzá keverni.

VÁGÓHID ÉPÍTÉS. A Brünn mellett fekvő Bysterz vár vágóhidat épített; már folyamadott a kerületi kapitánysághoz az engedély megadásáért.

MENHÁZ ÉPÍTÉSE. A krajnai takarékpénztár «Ferenc József-menház» néven egy 200 gyógyíthatlan beteg befogadására alkalmas menházat épített Laibachban, melynek költségeire 500.000 frtot szavazott meg. A terveket ROSSMANN ADOLF gráci építész készítette. Az alapkövetételi ünnepély már október havában meglesz.

VÁGÓHID ÉPÍTÉS. Fiume város hatósága új közvágóhid építését vette tervbe. Mivel azonban e terv utjában még sok és nagy akadály van, a városnak pedig vágóhidra égető szüksége van: addig, míg az új vágóhid dolgát megvalósítják, ideiglenes vágóhidat építenek a Zsid mellett.

ÚJ ISKOLA. A belvárosban a Sziget- és Ügynök-utcák sarkán új polgári- és elemi iskola építését tervezik. 28 tanterem, a szükséges mellékhelyiségek és egy igazgatói lakás van tervezve. A költségek előirányzata 120,000 frtra rug.

AZ UNGVÁRI ÁLLAMI AGYAGIPAR ISKOLA céljaira szükséges telek ki van szemelve és ha a kereskedelmi miniszter e telket elfogadja, úgy a terveket legközelebb kidolgozzák, hogy az építést lehetőleg a tavasszal meg lehessen kezdeni.

FELSŐ ÉPÍTŐ-IPARISKOLA MEGNYITÁSA. A nemzeti gyász miatt zajtalanul folyt le szept. 27-ikén a magyar iparnak és kulturának egy jelentős ünnepe, az önállósított állami felső építő ipariskola megnyitása. Az intézetben az igazgatón, KOLBENHEYER GYULÁ-n kívül egyelőre 6 rendes tanár, 1 tanársegéd és 13 óraadó tanár működik. A most megnyitott rendes kurzuson a tanulók száma 141; a létszám a november elején megnyitott építőipari téli oktatás négy évfolyamának mintegy 140 tanulóival mindjárt az első évben mintegy 280 lesz. A tanárok száma a téli oktatás megnyitásával szintén növekedni fog. A megnyitó ünnepen a kereskedelemügyi miniszterium részéről SZTERÉNYI JÓZSEF min. osztálytanácsos jelent meg.

BOLONDOK HÁZAT fognak Szabadkán építeni. A belügyminiszter 1000 beteg befogadására alkalmas nagyszabású országos tébolyda építését vette Szabadkán tervbe. A várossal megállapodás jött létre, a mely szerint a szükséges 500 holdnyi területet a város adja s így a bolondoknak otthont biztosít Szabadkán.

FÖLDMIVES ISKOLÁT a földmivelésügyi m. kir. miniszter Pápán, mintegy 13,000 forint költséggel épített.

KULTURMÉRNÖKSÉG részére Arad város közönsége a Maros partján épületet emeltet mintegy 30,000 frt költséggel.

KÓRHÁZ ÉPÍTÉS. Nagyvárad város közönsége a fertőző betegek részére 32,345 forint 11 kr. költséggel új kórházat épített.

PÁLYÁZATOK.

AZ ORSZÁGOS IPAREGYESÜLET érdemes iparosoknak és ipari munkásoknak kitüntetések céljából, évenként több díszérmet adományoz s ezekhez megokoló okleveleket állít ki. Ilyen oklevelekhez akar az Iparegyesület, a jelen kor fokozottabb

művészi igényeinek megfelelő új tervrajzot pályázat útján beszerezni. A pályázat föltételei a következők: 1. Tervezendő egy művészies oklevél. Alakjának meghatározása, nagysága, valamint a kidolgozás technikája (tollrajz, aquarell, stb.) a ter-

vezőtől függ. 2. Megkivántatik, hogy a kompozicióban az újszerű fölfogás mellett a magyaros jelleg is érvényesüljön, szükséges továbbá, hogy abban az oklevél rendeltetése megfelelően kifejezve legyen. 3. Az oklevél tervrajzán a következő szöveg feltüntetendő: Az Országos Iparegyesület 18..... évi..... hó..... napján tartott nyilvános közgyűlésén..... bronz-éremmel jutalmazta. Minek hiteléül ez az okmány kiadatott. Kelt Budapesten, 18..... évi..... hó..... napján..... elnök. 4. A kidolgozás lehet ugyan vázlatos, de megkivántatik, hogy a részletek is érthetően megrajzolva legyenek. 5. Pályázhatik minden magyar honpolgár. 6. A pályaművek jelisével látandók el, s ugyanazzal a jelisével ellátott zárt borítékban melléklendő a szerző neve és lakásának címe. 7. A fenti föltételeknek mindenben megfelelő pályaműveknek díjazására az Országos Iparegyesület két díjat tűz ki és pedig az I. díj 300 korona, a II. díj 200 korona.*) A mennyiben kivántatnék, a tervező tartozik kivitelre elfogadott tervrajzát a bíráló bizottság által ajánlott módosításokat figyelembe venni, s rajzát akként kidolgozni, hogy az a közvetlen sokszorosításra alkalmas legyen. Ennek fejében legfeljebb 200 korona külön díjazásra tarthat igényt. Az Országos Iparegyesület föntartja magának a jogot, hogy a pályadíjjal jutalmazott két mű között szabadon választhatja azt, a melyet sokszorosítani akar. 8. A pályázat felett öt tagú bíráló bizottság dönt, melynek elnöke a M. Iparművészeti Társulat elnöke vagy helyettese, tagjai FITTLER KAMILL, a m. kir. iparművészeti iskola igazgatója, GELLÉRI MÓR, az orsz. iparegyesület igazgatója KRIESCH ALADÁR festőművész és RAUSCHER LAJOS kir. műegyetemi tanár. Egyik vagy másik zsüri-tag akadályoztatása esetén a M. I. T. elnöksége gondoskodik annak helyettesítéséről. 9. Az összes pályaművek az Orsz. Iparművészeti Múzeumban legalább 8 napig kiállítandók s egyes pályaterveknek a Magyar Iparművészet vagy a Magyar Ipar című folyóiratokban való esetleges közzétételért a pályázók külön díjazásra nem tarthatnak igényt. 10. A pályatervek 1899. évi január hó 1-jének déli tizenkét óráig a M. Iparművészeti Társulat titkári

hivatalába (IX., Úllői-ut 33. sz.) küldendők be.*)

OKMÁNYBÉLYEGHEZ művészi becsű tervrajzokat akar az államnyomda pályázat útján beszerezni. A pályázat föltételei a következők: 1. Kivántatik a korona és fillér értékű magyar kir. bélyegjegyek tervrajza, fehér alapon fekete tolrajzban, a jelenleg forgalomban levő m. kir. bélyegjegyek méreteinek négyszeres nagyságában. A jelenlegi korona értékű bélyegjegyek papíralakja 36 mm. széles és 44 mm. magas, ugyanazoknak alnyomatrajza 33 mm. széles és 40¹/₂ mm. magas, a tulajdonképeni bélyegképük pedig 27 mm. széles és 27 mm. magas; a pályatervrajzok papíralakja tehát 144 mm. széles és 176 mm. magas, ugyanazoknak alnyomatrajza 132 mm. széles és 162 mm. magas, a tulajdonképeni bélyegkép pedig 108 mm. széles és 108 mm. magas legyen. A jelenlegi fillérértékű bélyegjegyek papíralakja 29 mm. széles és 35 mm. magas, ugyanazoknak alnyomatrajza 26 mm. széles és 32 mm. magas, a tulajdonképeni bélyegképük 21 mm. széles és 21 mm. magas; a pályatervrajzok papíralakja tehát 116 mm. széles és 140 mm. magas, ugyanazoknak alnyomatrajza 104 mm. széles és 128 mm. magas, a tulajdonképeni bélyegkép 84 mm. széles és 84 mm. magas legyen. A koronaértékű bélyegjegyek képmintájából négyféle, a filléresekből pedig háromféle egymástól eltérő tervezet készitendő. A koronások kétszínnyomásra tervezendők, a melyekből a tulajdonképeni kép réznyomásban, az alnyomati kép pedig tipografiai nyomásban lesz kiviendő. A filléresek pedig 3 színben, a melyek kizárólag fametszetben tipografiai nyomással állítandók elő. A pályázónak szabadságában áll, hogy a tollrajzon kívül ecsettel is készítsen színvázlatot, de saját érdekében kívánatos, hogy az eredeti méretnek megfelelő fotografiai kisebbitést mellékeljen. 2. A tervrajzoknak megalkotását a művész felfogásának szabadságára bizzuk, de feltétlenül tartalmaznia kell a képnek a «korona» vagy «fillér» felírást továbbá az e szókhöz tartozó értékjelző szám helyét és az alnyomatban az évszámot; szükséges ezenkívül, hogy a kép a nemzeti jelleg feltüntetésére, a m. kir. miniszterelnökség által 3755/895. sz. alatt

*) Biz ez igen sovány díj!

*) Rövid idő ez! Ilyen rövid idő alatt csak vásári munkát, mintegy megrendelésre, vagy eladásra lehet végezni.

kiadott «magyar korona országai egyesített címeré»-nek hiteles rajzát, vagy pedig e célra alkalmas más jelvényt tartalmazzon. Ha a címer alkalmaztatik, akkor a koronát a címertől elválasztani nem szabad. Értékjelzés csak egyszer forduljon elő s az értéket kifejező szám helye megfelelő nagy legyen. A kép rajzában az utánzást megnehezítő elegendő finom hajszálvonal vagy ilyenekkel alkotott rajzkészlet alkalmaztassék. 3. A tervrajzok közül az elfogadott 7 (hét) legjobb pályamű egyenként 300 (háromszáz) s a használhatóság tekintetében hozzá legközelebb 7 (hét) mű egyenként 150 (százötven) korona díjazásban részesül. A díjazott művek a m. kir. államnyomda tulajdonába mennek át. A mennyiben az elfogadott tervrajzokon a bíráló bizottság, vagy a m. kir. államnyomda igazgatósága némi kisebb változtatásokat, vagy módosításokat tart szükségesnek, a művész azokat külön díjazás nélkül végrehajtani köteles. 4. A kép rajzában oly szabatosnak, részletesnek és tisztának kell lennie, hogy a pantografiai gép is vonalról-vonalra híven sokszorosíthassa. 5. A pályaművek jeligével láthatók el, s ugyanazzal a jeligével ellátott zárt borítékban melléklendő a szerzőnek neve és lakásának a címe is. 6. A pályaművek borítékba zárva, jeligével 1898. évi december hó 31-éig bezárólag a magyar iparművészeti társulat titkárnál nyújtandók be (Budapest, IX, Üllői-út 33.). E határidőn túl érkező művek a pályázatból feltétlenül kizáratnak. 7. A pályázatban csakis magyar állampolgárok vehetnek részt. 8. A díjakat egy magasabb pénzügyminiszteriumi tisztviselő*) elnöklése alatt álló vegyes bizottság fogja odaitélni, a melyben az iparművészeti társulat három művész, a miniszterelnökség egy, a pénzügyminiszterium szakosztálya szintén egy taggal, az államnyomda pedig az igazgatóság vezetőjével lesz képviselve.**)

*) Ki az?

**) Ezeknek a neveit közölni a tervezőkkel, a tisztesség parancsolja, hogy a «becsapásnak» a látszata is kikerültessek. Olyan nevet seges kis díjazás mellett, legalább a korrekt eljárást lehet megkövetelni.

A SZERK.

A határozathozatalhoz legalább 5 (öt) pályabíró jelenléte szükséges. A díjak csakis a kitűzött célnak teljesen megfelelő műveknek adatnak ki. 9. A pályázó művészek, a tervrajz elkészítése alkalmával, a sokszorosíthatóság feltételei tekintetében, a m. kir. államnyomda igazgatójához (Budapest, I. ker., Nándor-tér 1. sz.) fordulhatnak tájékoztatásért.

HÓDSÁGH községe egy kór- és szegényházat épített s e célból a következő feltételekkel — pályatervek és költségelőirányzat készíttetése végett — pályázatot hirdet. Az épület rendeltetése: szegény- és kórház, az épület pavillonrendszer alkalmazása mellett földszintes ház legyen a következő befogadási képességgel: 16 beteg és 8 szegényágy részére hely, melyek közül a ragályos betegek okvetlenül külön-külön épületben helyezendők el s nemek szerint külön-külön szobában; a betegápoló részére 2 szoba, 1 konyha, 1 éléskamra és 1 a szegényápolóval közös pince; a szegényápoló részére 1 szoba, 1 konyha, 1 éléskamra, orvosi iroda, fürdőszoba, boncterem, halotti kamra, ravatalszoba, mosó- és mángorló-helyiség, fafélszer, kellő számú árnyékszék, légfűtés, amerikai rendszerű jégverem, ártézi kút, nem ragályos betegek és szegények helyiségei, ha esetleg nem volnának külön tető alá helyezhetők, egy épületben akként nyerjenek elhelyezést, hogy azért egymástól teljesen el legyenek különítve külön bejárattal; itt volnának talán elhelyezendők az ápolók lakásai is, a betegek és szegények részére szolgáló konyha, fertőtlenítő helyiség, zárható félszer, a hol a kórházberendezéshez szükséges szerelvények tarthatók. Az épület eléggé világos, száraz és jól szellőzhető legyen, az épület előtti hely parkozandó; a pontos és tökéletes rajzokon, terveken kívül teljesen részletes előméret, költségvetés, árelemzés és építési leírás is készíttendő. A költség összege 25 ezer forintot ne igen haladja túl. A pályatervek folyó évi december hó 1-ig Hódságh község előljáróságához küldendők. Az első pályanyertes mű 300 frt, a második 100 frt díjban fog részesülni.

A vonatok **INDULÁSA** Budapestról.

Érvényes 1898. október hó 1-től.

A vonatok **ÉRKEZÉSE** Budapestre

Érvényes 1898. október hó 1-től.

A keleti pályaudvarról				A nyugoti pályaudvarról				A keleti pályaudvarra				A nyugoti pályaudvarra			
óra	perc	vonat neve	délelőtt	óra	perc	vonat neve	délelőtt	óra	perc	vonat neve	délelőtt	óra	perc	vonat neve	délelőtt
12	20	k. e. v.	Konstantinápoly ¹	12	00	k. e. v.	Konstantinápoly ²	12	10	k. e. v.	London, Páris, Bécs ¹	12	50	k. e. v.	Konstantinápoly ⁷
12	40	>	Bécs, Páris, London ²	1	00	>	Bécs, Páris, London ⁶	12	30	>	Konstantinápoly ²	5	30	ost.e.v.	Konstantinápoly ⁸
6	25	v.-v.	N.-Kanizsa	5	30	sz. v.	Dunakesz ¹¹	5	00	t.szsz.	Arad	5	40	sz.-v.	Palota-Ujpest
6	45	gy. v.	Gyfehérvár-Nszeben	5	55	>	Palota-Ujpest ¹⁰	5	20	v.-v.	Ruttka	6	35	>	Palota-Ujpest ¹¹
6	50	sz. v.	Bécs, Grác	6	10	ost.e.v.	Bécs, Ostende ⁷	5	45	sz.-v.	M.-Sziget	6	45	>	Szolnok, Czepléd
7	10	gy. v.	Kassa, Munkács	6	30	sz. v.	Esztergom	6	10	>	Brassó, Arad	6	55	>	Zsolna, Berlin
7	15	>	Zágráb, Fiume, Róma	6	40	>	Czepléd, Szolnok	6	15	t.szsz.	Bicske	7	15	>	Verciorova
7	30	>	Ruttka, Berlin	6	50	>	Palota-Ujpest	6	35	sz.-v.	Lemberg, Miskolcz	7	25	>	Esztergom
7	35	sz. v.	Belgrád, Bród, N.-Kanizsa	6	55	v. v.	Lajos-Mizse	6	40	>	Bécs, Sopron	7	35	>	Palota-Ujpest
7	50	>	Kassa, Poprád-Felka	7	35	gy.-v.	Zsolna, Berlin	7	05	>	Belgrád, Bród	7	45	>	Bécs
8	00	>	Zágráb, Fiume, Pécs	8	05	>	Bécs	7	10	>	Brassó, Kolozsvár	7	55	v.v.	Lajos-Mizse
8	10	>	Arad, Brassó	8	15	gy.-v.	Temesvár, Orsova	7	30	>	Hatvan	8	20	sz.-v.	Párkány-Nána
8	30	>	Kolozsvár, Brassó	8	30	sz.-v.	Temesvár	7	35	>	Grác, Fehring	8	25	>	Czepléd
8	50	gy. v.	Bécs, Grác	9	05	>	Palota-Ujpest	7	50	gy.-v.	Bukarest, Brassó	10	10	>	Palota-Ujpest
8	50	sz. v.	Munkács, M.-Sziget	9	15	>	Bécs	7	55	v.v.	Paks, Adony, Szabolcs	10	55	>	Érsekujvár
9	15	>	M.-Sziget, Stanislaw	délután				8	15	sz.-v.	Kassa, P.-Felka	11	05	>	Szeged
9	35	>	Ruttka, Berlin	12	05	sz.-v.	Czepléd, Szolnok	8	20	>	Fiume, Zágráb, Eszék	délután			
10	30	v.-v.	Budafok ⁴	12	15	>	Palota-Ujpest	8	40	gy.-v.	Fiume,	délután			
délután				12	25	>	Nagy-Maros	8	45	sz.-v.	Hatvan ⁴	12	55	sz.-v.	Palota-Ujpest ¹²
12	15	sz.-v.	Bicske ³	1	05	>	Palota-Ujpest ¹²	9	15	>	Szolnok	1	25	gy.-v.	Bukarest
12	35	>	Hatvan	1	25	>	Pilis-Csaba ⁹	9	25	>	Győr, Szfehérvár	1	40	sz.-v.	Palota-Ujpest
1	45	gy.-v.	Fehring, Grác	1	45	gy.-v.	Bécs, Páris	10	15	>	Triest, Fiume	1	50	gy.-v.	Bécs, Páris
1	55	>	Arad, Kolozsvár	2	20	sz.-v.	Palota-Ujpest	10	30	>	Szabadka	3	00	sz.-v.	Palota-Ujpest
2	20	>	Bécs, Páris	2	30	gy.-v.	Bukarest	10	35	>	Ruttka, Füle	3	10	>	Lajos-Mizse
2	30	sz.-v.	Bicske	2	35	sz.-v.	Érsekujvár	délután				3	55	>	Nagy-Maros
2	35	gy.-v.	Kassa, Lawoczne, Lemberg	2	40	>	Esztergom	12	20	v.-v.	Budafok ³	4	05	>	Szolnok, Czepléd
2	40	>	Konstantinápoly	2	45	>	Lajos-Mizse	12	25	sz.-v.	Hatvan	4	40	>	Esztergom
2	45	sz.-v.	Hatvan	3	05	>	Czepléd, Szolnok	12	50	gy.-v.	Berlin, Ruttka	5	45	>	Palota-Ujpest
2	55	>	Szolnok	4	05	>	Palota-Ujpest	1	05	>	Konstantinápoly	5	55	>	Bécs
3	00	gy.-v.	Zágráb, Fiume, Eszék	4	25	>	Szeged	1	25	>	Gyékényes, Pécs	6	50	>	Temesvár
3	20	v.-v.	Adony-Szabolcs, Paks	4	35	>	Nagy-Maros	1	30	>	Lemberg, Kassa	7	00	>	Palota-Ujpest
3	45	gy.-v.	Ruttka, Berlin	6	10	>	Palota-Ujpest	1	45	>	London, Páris, Bécs	7	40	gy.-v.	Orsova, Temesvár
4	00	sz.-v.	Szabadka	6	30	>	Párkány-Nána	1	50	>	Kolozsvár, Arad	8	15	sz.-v.	Pilis-Csaba ¹⁰
4	30	>	Győr, Szfehérvár	7	00	>	Verciorova	2	05	>	Grác, Fehring	8	30	>	Nagy-Maros
5	20	>	Füle, Ruttka	7	10	v.-v.	Esztergom	4	55	sz.-v.	Bicske ⁵	8	40	>	Palota-Ujpest
5	45	>	Kolozsvár, Brassó	7	20	>	Lajos-Mizse	5	55	>	Hatvan	8	50	gy.-v.	Bécs
6	25	>	Hatvan	7	55	sz.-v.	Palota-Ujpest	6	20	>	Brassó, Kolozsvár	9	20	>	Zsolna, Berlin
7	05	>	M.-Sziget, Stanislaw	9	35	>	Bécs	6	50	v.v.	Győr	9	30	v. v.	Esztergom
7	35	>	N.-Kanizsa, Triest	10	15	ost.e.v.	Konstantinápoly ⁸	7	15	gy.-v.	Bécs, Grác	9	55	ost.e.v.	Bécs, Ostende ⁹
8	00	>	Kassa, Poprád-Felka	10	35	sz.-v.	Szeged, Temesvár	7	20	sz.-v.	Brassó, Arad	10	05	sz.-v.	Szolnok, Czepléd
8	30	>	Zágráb, Fiume, Eszék	10	45	>	Zsolna, Berlin	7	35	>	Belgrád, Eszék	11	00	v.-v.	Lajos-Mizse
8	40	>	Ungvár, Lemberg	Közlekedik :				8	00	>	Fiume, Zágráb, Pécs	11	50	k.e.v.	London, Páris, Bécs ⁴
9	10	tszsz.	Bicske	Közlekedik :				8	10	>	Stanislaw, M.-Sziget	Közlekedik :			
9	15	gy.-v.	Kolozsvár, Bukarest	1 kedden és pénteken. — 2 szerdán és szombaton. — 3 bez. nov. 15-ig. — 4 csak a hajózás szünete alatt. — 5 minden vasárnap. — 6 minden csütörtökön. — 7 minden hétfőn. — 8 minden szerdán. — 9 ünnep- és vasárnap bez. nov. 20-ig. — 10 bez. márc. 31-ig. — 11 ápril. 1-től. — 12 ünnep- és vasárnap.				8	35	gy.-v.	Róma, Fiume, Zágráb	1 kedden és pénteken. — 2 szerdán és szombaton. — 3 csak a hajózás szünete alatt. — 4 bez. okt. 15-ig. — 5 bez. november 15-ig. — 6 minden szombaton. — 7 minden csütörtökön. — 8 minden hétfőn. — 9 minden szerdán. — 10 ünnep- és vasárnap bez. nov. 20-ig. — 11 ápr. 1-től Duna-estől is közlekedik. — 12 ünnep- és vasárnap.			
9	30	sz.-v.	Pécs, Eszék, Bród	8	40	sz.-v.	Munkács, M.-Sziget	8	40	sz.-v.	Munkács, M.-Sziget	Közlekedik :			
9	55	>	Fehring, Grác	9	05	>	Kassa, P.-Felka	9	05	>	Kassa, P.-Felka	Közlekedik :			
10	00	>	Arad, Brassó	9	20	>	Bécs, Grác	9	20	>	Bécs, Grác	Közlekedik :			
10	20	>	Belgrád, Eszék, Bród	9	25	gy.-v.	Berlin, Ruttka	9	25	gy.-v.	Berlin, Ruttka	Közlekedik :			
10	45	sz.-v.	Bécs	9	40	>	Nszeben, Gyfehérvár	9	40	>	Nszeben, Gyfehérvár	Közlekedik :			
11	00	v.-v.	Ruttka, Miskolcz	9	45	sz.-v.	Triest, Fiume	9	45	sz.-v.	Triest, Fiume	Közlekedik :			
				10	00	gy.-v.	Munkács, Kassa	10	00	gy.-v.	Munkács, Kassa	Közlekedik :			

„NEMZETI“

Balesetbiztosító Részvénytársaság

BUDAPESTEN

VII. ker., Erzsébet-körut 13. sz.

Elfogad biztosításokat balesetek anyagi következményei ellen, úgy egyes egyének mint csoportok, testületek, egyletek stb. számára a legjutányosabb díj ellenében és a legkedvezőbb feltételek mellett.

Különösen nagy előnyöket nyújt a „Nemzeti“

iparvállalatok alkalmazottainak

biztosításánál a halál esetére, állandó munkaképtelenség (rokkantság) esetére, valamint napi kártérítésre való biztosításnál (muló keresetképtelenség esetére).

A felvétel egyszerűen ajánlat alapján minden orvosi vizsgálat nélkül eszközöltek.

Elfogad a

„NEMZETI“

szavatossági biztosítást is építésvezetők számára.

IDŐ PÉNZ!!!

Az írás és rajzbeli foglalkozó t. közönségnek legmelegebben ajánlom a **Berkovits-féle** szabadalmazott új

Hektograph lapokat, tentákat,

mely sok időt és munkát megtakarít.

Kereskedőknek, gyárosoknak és minden más vállalatoknál nélkülözhetetlen, mivel ezen Hektographlap mindkét oldalon többször használható, u. m. levél-, árjegyzék-, rajz- és minden más írásbeli dolgokat egy eredetiről 100–120 levonatot ad.

Lehuzás után e Hektographlap a lemosást is nélkülözi, mert olajlap közé lesz eltéve s ez olajlap a tentát teljesen magába szivja

Árjegyzék bérmentve.

BERKOVITS KÁROLY

Hektograph gyári raktár

Budapest, VII., Sip-utca 24.

HOSCIESLÁWSKY

JÓZSEF

Nefelejts-utca 30.

II. em. 17.

ajánlja üzlet-vétel és eladási irodáját, a hol a legjobb fűszer- és szatócs-üzleteket, kávéházakat, kávéméréseket, házakat, telkeket a leggyorsabban és legjutányosabban eszközöl.

Sok fáradságos kísérletezés után végre sikerült egy

vegyileg präparált

olajfestéket

előállítani, mely a fát és vasat kitűnően conserválja. Minden építész-vállalkozónak különösen ajánlatos.

Wendauer L. Róbert

vegyi olajfestékgyár.

Budapest, Váci-ut 20.

Prospektus ingyen.